

Ukraina i november 2024

Osäkerheten om framtiden för Ukraina är nu större än någonsin. I detta sammanhang kan Trumps seger i det amerikanska presidentvalet komma att spela en stor roll när gäller hur USA kommer att ställa sig till kriget i fortsättningen och vilka konsekvenser det kan få för det fortsatta stödet till Ukraina.

Men det är inte detta som de följande artiklarna handlar om, utan om den aktuella situationen i Ukraina, där den storskaliga ryska invasionen har pågått i över 1000 dagar och satt djupa spår i det ukrainska samhället.

Den första artikeln är ett reportage som handlar om civilsamhället, dvs de människor som lever i krigets skugga och de stämningar och tankar som rör sig bland dem, men också om kriget och där de flesta ukrainare är mycket besvikna över det otillräckliga stödet från väst. Och när det gäller detta jämför bl a med stödet till Israel.

Den andra artikeln tar upp svårigheter att nyrekrytera soldater,¹ samtidigt som många nyrekryterade deserterat.

Den sista artikeln kommenterar det senkomna amerikanska beslutet att tillåta användning amerikanska långdistansvapen mot ryskt territorium. Varför togs beslutet och vad kan det få för konsekvenser?

Ukraina – ett kluvet land

Tim Judah

New York Review of Books, 6 november 2024

Nära tre år har gått sedan den ryska invasionen inleddes. Ukraina är inte besekrat, och Ryssland har heller inte sekrat.

Alla i bilen tystnade när vi närmade oss fronten. Sheriffen – som befälhavaren för enheten kallas eftersom han var polischef före kriget – tog fram ett föremål stort som ett cigarettpaket och stirrade på den lilla skärmen. Om den blinkade 1 betydde det att en rysk drönare befann sig två kilometer bort. Om den blinkade 2 var en drönare knappt en kilometer bort och 3 att man hade fem sekunder på sig, förklarade Sheriffen, ”att hoppa ur bilen eller dö”. Några minuter senare befann vi oss i en skog i närheten av där ryska trupper erövat en liten bit mark nära Ukrainas nordgräns, bl a hälften av den förstörda staden Vovtjansk.

Jag hade precis kommit från Kyiv. På hotellet hade jag haft ett hörnrum alldeles över gatan. Varje dag kom tjejer i tjugoårsåldern med sina vänner, ställde sig framför mitt fönster och tog foton av varandra. Ibland var det tre grupper flickor samtidigt. En del hade ett halvdussin olika handväskor eller skor och en del lät sig filmas medan de spankulerade över gatan. I hotellreceptionen ryckte man bara på axlarna. Hotellets utsida hade blivit ett populärt ställe att ta foton på Instagram och TikTok sade de och när flickorna poserade med handväskor eller skor kanske de gjorde det för att bli modeller och kunna sälja foton på Telegram-plattformar.

Det fick mig att tänka att Ukraina kluvits i två delar. Inte i den gamla betydelsen mellan öst och väst, ukrainskspråkig och ryskspråkig, utan i stället mellan ukrainare som strider eller deltar i kriget på något sätt och de som ”checkat ut”. Och för många av den senare sorten, vad

¹ Det har f ö även Ryssland, vilket är en av anledningarna till att det nu strider över 10 000 nordkoreanska soldater på rysk sida.

annat kan de förväntas göra? Om lite mer än tre månader har det gått tre år sedan Ryssands fullskaliga invasion i februari 2022. Ukraina är inte besegrad, men Ryssland har heller inte segrat. Under det år som har gått har ryssarna avancerat, men mycket långsamt, och enligt västliga underrättelserapporter uppgår deras förluster till otroliga 1 200 stupade om dagen. Alltmer hörs tal om att få slut på kriget, men ingen vet hur och bakom stridslinjerna måste livet gå vidare. Man måste fortfarande gå till arbetet, gå till skolan eller se till sina barn.

I Kyiv eller Lviv eller andra ställen långt från fronten kan det kännas som att det inte är något krig eller att det är långt borta och för det mesta långt från vad som bryr en – men det går aldrig att uttala sig bara utifrån vad som syns i vardagslivet. Och vad som ser ut som enformigt och enahanda kan kort och gott handla om vad man måste ta sig till när verkligheten annars riskerar att förlama en. Ta Liliya och Sophia, mor och dotter. De bor i Horodok, nära gränsen till Polen, ungefär så långt från striderna som det går att tänka sig. Horodok är en livlig och trivsamt småstad. Liliya, som är i femtioårsåldern, ägnar sig åt samma som många här: hon arbetar i Polen där lönerna är mycket högre. I åtta år har hon farit till Gdansk vid Östersjökusten för att sköta en restaurang i fem månader under turistsäsongen. Där tjänar hon tillräckligt med pengar för att klara sig resten av året. Men hennes man, Sophias far, strider i Toretsk, som nu är utsatt för hårda attacker av ryssarna. Sonen Ostar, Sophias bror, är också vid fronten i öster. Varje dag lever de båda kvinnorna under ett orosmoln.

Sophia, som är trettiofyra, har redan fått dåliga nyheter: hennes man är försvunnen. När han drog ut i kriget tog hon hand om deras lilla företag med att designa gravstenar och gravar. Jag sade till henne att hur grymt det än kan låta måste kriget vara bra för affärerna. Det visar sig inte vara riktigt så enkelt. Visst är det många döda som behöver en anständig minnesplats, men kriget innebär också att många familjer har mindre med pengar att spendera och när allt kommer omkring blir förtjänsten ungefär densamma. För ett år sedan for Sophias man och en av hans kamrater ut på ett uppdrag under striderna i Avdijka, som ryssarna erövrade i februari, och ingen vet vad som hänt dem. Hon har ingen aning om hennes man dödats eller blivit tillfångatagen. Varje dag frågar deras fyraårige son när pappa ska komma hem och Sophia får då säga att han fortfarande är ute på jobb.

Det kan ju låta som mest sannolikt att han är död när han inte hörts av på så länge. Men det är alls inte säkert. I september uppgav de ukrainska myndigheterna 48 138 personer som officiellt saknade – de flesta soldater, några civila. Röda korset uppger att 4 729 ukrainare hålls som krigsfångar av ryssarna och efter förhör med utväxlade fångar har ukrainarna kännedom om ytterligare 1 500. Trots det ingår de på listan över saknade. Det blir sammanlagt 40 000 och de ukrainska myndigheterna tror att minst hälften kan vara i livet och hållas fångna av ryssarna. Varför berättar inte ryssarna för Röda korset hur många man tillfångatagit och vilka de är? För att plåga så många ukrainska familjer som möjligt med att inte veta och väcka ilska över kriget och skapa instabilitet. Det fungerar inte men är ändå förfärligt.

Jag ville absolut inte pressa Sophia på vad hon tänker och känner på nätterna när sonen ligger och sover och hon är ensam, men det är inte svårt att föreställa sig vad en del får gå igenom. Det finns en Facebookgrupp för familjerna till saknade. Regelbundet läggs ett nytt foto och en ny vädjan till där och gruppen har nästan en halv miljon följare. ”Jag ber er att inte vara likgiltiga, kanske finns någon som vet”, skriver hustrun till Taras Pavlov, som försvunnit på fronten i Pokrovsk. Smärtan över att inte veta är ”hjärtskärande”, säger hon. ”Jag ber bara om hjälp i all ödmjukhet.”

Min senaste artikel för *New York Review of Books* hade rubriken ”Dysterhet råder i Ukraina”. När den skrevs i våras hade Donald Trump fått republikanska medlemmar av kongressen att stoppa ett hjälppaket till Kyiv på 60 miljarder dollar. Läget började bli desperat vid fronten där soldaterna uppgav att de bara kunde svara med en granat på tio ryska. I april togs beslut

om hjälp och läget förbättrades. Därefter har ukrainarna haft en del höjdpunkter som den överraskande erövringen av ryskt territorium i Kursk-regionen i augusti, framgångsrika drönerattacker mot Rysslands oljeinfrastruktur och vapendepåer långt inne i landet och fortsatta framgångar med att krympa den ryska flottan i Svarta havet.

Ändå är dysterhet fortfarande förhärskande. En orsak är att USA:s president Joe Biden bestämt vägrat att låta Ukraina använda amerikanska långdistansmissiler mot mål djupt inne i Ryssland [ett beslut som ändrats sedan denna artikel publicerades, ö.a]. En annan är att ett betydande men okänt antal män håller sig undan inkallelseordern, endera via mutor eller genom att bara gömma sig eller desertera när de kommer till fronten. Desertering och låg nivå på rekryteringen är helt klart problem även för ryssarna, eftersom tusentals utlänningar, till stor del lockade med bra betalt, har skrivit på för dem. I oktober uppgav ukrainska, sydkoreanska och amerikanska företrädare att Nordkoreas ledare Kim Jong-un beslutat skicka så många som 11 000 soldater för att slåss på ryssarnas sida. Ändå har ryssarna drygt tre gånger så många soldater som ukrainarna och matematiskt har ryssarna därmed större uthållighet.

Nedstämdheten har lett till mycket diskussion om bästa sättet att få slut på kriget om Ukraina inte kan vinna det. Företrädare för Ukraina uppger att informella emissarier från länder som stött dem nu börjar tala om att tiden snart kan vara inne att försöka uppnå fred, eller snarare ett vapenstillestånd baserat på en nedfrysning av de nuvarande frontlinjerna innan Ukraina förlorar ännu mer territorium. En viktig faktor i vad som ska hända härnäst är USA:s nye president Donald Trump, som lagt skulden för Rysslands invasion på Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj, och påstår sig kunna få slut på kriget inom tjugofyra timmar. Den nye vice presidenten J D Vance har varit mer precis och sagt att kriget kan komma att sluta längs de nuvarande frontlinjerna:

Ukraina får behålla sin suveränitet, Ryssland får garantier för att Ukraina förblir neutralt – man går inte med i Nato eller någon annan därmed allierad institution. Det är så en uppgörelse till sist kommer att se ut.

Tidigare, och framför allt sedan Ukraina segerrikt drivit tillbaka ryssarna från Kyiv, Cherson och Charkiv-regionen 2022, tvekade ukrainarna, med Zelenskyjs ord som ledstjärna, inte det minsta: kriget skulle sluta med seger och seger innebar att ryssarna skulle kastas ut från varje tum av Ukrainas internationellt erkända territorium. Enligt opinionsmätningarna råder den stämningen fortfarande även om det finns ett växande stöd för att frysa frontlinjerna. Mina erfarenheter säger mig att en överväldigande del av ukrainarna anser att ett vapenstillestånd med de nuvarande positionerna inte skulle leda till något slut på kriget, bara en paus. Det är vad som hände 2015 sedan Ryssland grabbat åt sig Krim och delar av Donetsk- och Luhansk-provinserna för att sedan komma tillbaka 2022 och försöka avsluta jobbet med att förint Ukraina som stat.

Jag åkte och träffade en vän centralt placerad i Ukrainas försvarsetablissemang. Vanligen är han väldigt lugn men för första gången på de dryga tio år jag känt honom var han upprörd och höjde rösten. Ukraina tänker inte gå med på någon sådan frysning, sade han, förrän man fått garantier för sin säkerhet. Det innebar att gå med i Nato eller motsvarande. Och ukrainarna fortsätter att fråga mig varför USA bidrar till att skjuta ner missiler som Iran avfyrar mot Israel men inte kan göra samma för dem. Om de gjorde det, säger de, skulle allt se annorlunda ut. Skillnaden är förstås att Iran, åtminstone än så länge, inte är någon kärnvapenmakt.

Min väns irritation växte bara: ”Vi får bara droppvis med vapen, precis tillräckligt för att hålla oss vid liv.” Ryssarna har inga utsikter till något knockoutslag och har därför valt att mala på med en traditionell strategi av ”utnötning och utmattning”, som man kan hålla på med i ”flera år till” tack vare diplomatiskt och ekonomiskt stöd ”av Kina och militärt stöd från Nordkorea och Teheran”. Det har lett till ett gammeldags industriellt krig liknande fransk-preussiska

kriget och de båda världskrigen och Ukraina behöver en bättre rekryteringsstrategi. Man har cirka fyra miljoner män som går att kalla in till militärtjänst, sade han, och talet om att man höll på att få slut på manskap var överdrivet. Franska soldater gjorde myteri 1917 men Frankrike blev ändå en segrarmakt i det kriget, tillade han.

Men vad krävs för att segra eller åtminstone radikalt förändra läget? Ukraina vill försöka upprepa det som hände sommaren och hösten 2022, sade han, då de HIMARS-missilssystem USA levererade kastade om situationen på slagfältet. Ryssarnas logistik slogs sönder och gjorde det möjligt för ukrainarna att återta territorium. Samma kan komma att hända om USA häver sitt veto mot användning av långdistansmissiler inne i Ryssland och satte in hundratals av dem mot fiendens militära och militärt-industriella anläggningar där de flesta ligger inom räckhåll. Utan grönt ljus från USA kan Ukraina utveckla egna missiler men det kan ta månader eller år beroende på typ och man har heller inte kapacitet att producera dem tillräckligt fort.

Vladimir Putin har sagt att om Nato tillåter sådana vapen att användas mot mål i Ryssland (han verkar inte inkludera Krim och andra områden som Ryssland illegalt annekterat) kan det innebära att Nato hamnar i krig med Ryssland – och då skulle vi befinna oss på okänd mark. De flesta ukrainare jag känner anser detta vara en bluff som man ska strunta i, men det finns också en annan teori i omlopp: om president Biden gett klartecken för användning av dessa vapen före valet skulle Trump ha kunnat anklaga honom för att föra världen till randen av ett tredje världskrig. När Trump säger att han kan åstadkomma fred i Ukraina tolkar de flesta ukrainare det som att han tänker tvinga dem att kapitulera genom att svälta ut dem när det gäller vapen. Det har lett till att två idéer är i omlopp bland experter och bedömare i Ukraina. 1994 lämnade Ukraina ifrån sig sina kärnvapen från Sovjettiden i utbyte mot vaga ”garantier om säkerhet” från Ryssland, Storbritannien och USA.² Nu förekommer diskussioner om huruvida man ska börja framställa egna kärnvapen igen. En annan idé är att andra länder som menar allvar med stödet till Ukraina ska skicka trupper. Inte nödvändigtvis för att strida. Utan för att till exempel bevaka gränsen till Belarus och frigöra ukrainska trupper för tjänstgöring vid fronten. De närmaste månaderna kommer vi att få veta om det bara handlar om försöksballonger eller har större tyngd.

Tillbaka i Kyiv träffade jag Sergiy Sjepa, professor i sociologi. Han hade varit femton månader vid fronten, blivit sårad och tillbringat ett halvår på sjukhus. Han hittade inte det engelska ordet för sina skador, så han ställde sig upp, drog upp byxbenet och visade mig brännskadorna. ”Samhället är delat”, sade han. ”Kanske hälften eller fler av ukrainarna vill inte slåss och ser det inte som sitt eget krig.” Men hur få slut på det? ”Jag vet varför Ryssland borde stoppa kriget”, sade han, ”men jag vet inte om Putin borde det. Han är motiverad och för honom är det ett kolonialkrig och huvudmålet med hans liv är att erövra Ukraina.”

Dagen därpå for jag vidare till Lviv i västra Ukraina. Jag ville träffa Jevhen Hlibovytskyj, chef för Frontier Institute, en tankesmedja med målet att hjälpa Ukraina att planera för framtiden. Då han var på väg till Kyiv träffades vi på halva vägen i en butik som hade några kaffebord bakom en ridå. ”Så här brukade gangsters träffas på 1990-talet”, skämtade han. Vi samtalade om idén att frysa frontlinjen och hur detta ibland framställdes som en tysk eller koreansk lösning i bemärkelsen att dela ett land som någon gång kunde återförenas. Han fnyste. Skillnaden är att östtyskar och nordkoreaner förblev och förblir tyskar och koreaner. Pro-ukrainarnas flykt och russifieringen av resten av befolkningen på de ockuperade områdena innebär att det inte kommer att finnas några ukrainare kvar där, sade han, ”för allt ukrainskt kommer att sopas bort”.

² Se: [Budapestuppgörelsen 1994](#)

Ett vapenstillestånd längs de nuvarande linjerna (som Putin inte visat något intresse av att gå med på) i utbyte mot ukrainskt medlemskap i Nato skulle vara ”ett riskfyllt utspel”, sade Hlibovytskyj. Å ena sidan var inte bara ett löfte om medlemskap i alliansen tillräckligt för det kunde stoppas av Putinvänliga regeringar som de i Ungern eller Slovakien och detta alldeles bortsett från att många andra länder är långt ifrån angelägna om det. Å andra sidan skulle det innebära att Ukraina inte blir i stånd att militärt återta förlorade territorier om man valde att göra det, eller snarare om man försökte. Natos säkerhetsgarantier skulle inte gälla. Därför ”måste vi tänka utanför boxen”, sade Hlibovytskyj, annars kommer Ukraina endera att förlora kriget eller få en fred som ”står oss oerhört dyrt”. Hans argument var att världen håller på att förändras och många i Väst förstår inte hur tufft det kommer att bli. Väst har endera inte gett Ukraina tillräckligt med vapen eller tillstånd att använda dem i full utsträckning och om man nu försöker tvinga Ukraina att gå med på en uppgörelse som innebär förlust av territorium, men utan fulla garantier för att man skulle vara redo att försvara det som återstår, skulle följden bli ett förbittrat Ukraina där folk och politiker, eller i varje fall de som vill fortsätta att kämpa, kommer att beskylla Väst för allt landet har förlorat, och ”det är inget bra recept” för en stabil och välordnad framtid.

Putin har påbörjat något som han inte klarar av att avsluta, men Ryssland kan hålla ut, åtminstone inom överskådlig framtid. Ledare i Väst vet inte hur de ska övertyga Ukraina om att frysa linjerna utan att behöva sätta in egna trupper för att försvara dem och anti-ukrainska politiker vinner mark från Tyskland till USA. Zelenskyj vill tvinga Putin till förhandlingsbordet från en styrkeposition, men just nu är Ukraina på defensiven. Samtidigt vill många ukrainare inte längre kämpa. Men som läget nu är, om striderna avbröts i morgon skulle både ukrainare och ryssar omedelbart börja förbereda sig för nästa rond.

[Tim Judah är författare till *Wartime: Stories from Ukraine*. Han har rapporterat om krig i Ukraina, Balkan, Niger, Armenien, Afghanistan och Irak.]

”En enorm armé av desertörer i Ukraina”

Thomas d'Istria

Le Monde, 27 oktober 2024

Författaren Stanislav Assejev, tidigare soldat och f d fånge hos ryssarna, understryker den förtvivlan som råder bland ukrainska soldater och oroar sig för svårigheten att mobilisera trupperna.

Det har gått över fjorton dagar sedan den ukrainske veteranen Stanislav Assejev offentligt meddelade att han lämnade armén. Således är det som ”fri man” som den omtalade journalisten och författaren slår sig ner på ett litet kafé i kvarteret Podil i Kyiv i slutet av eftermiddagen lördagen den 19 oktober. Han är 35 år, blek och med djup blick njuter han åter av tillvaron som civil efter att i sju månader ha stridit en bataljon i hemvärnet, som från och med sommaren orubbligt gick mot sin upplösning på grund av de stora förlusterna och alla deserteringar. Två gånger sårades han i Donbas och skulle ha velat ansluta sig till Ukrainas militära underrättelsetjänst, HUR. Men hans begäran, trots direkt stöd av den mäktige chefen Kyrilo Budanov, föll på döva öron.

Till sist begärde Stanislav Assejev att bli demobiliserad, något som allt som tidigare suttit fångna hos de ryska styrkorna har rätt till. Som journalist greps han och torterades mellan 2017 och 2019 i fängelset Isolatsia, kontrollerat av den ryska säkerhetstjänsten FSB, i Donetsk. Han vet ännu inte vad han ska ägna sig åt nu men förmodligen kommer han att fortsätta arbeta för *Justice Initiative Fund*, en organisation han bildat för att samla information om ryska krigsförbrytelser. Kanske ska han fortsätta att arbeta på den bok om sina militära

upplevelser, som han påbörjade i skyttegravarna. Säkert är att Stanislav Assejev, efter att under knappt ett år ha kunnat iaktta det försämrade läget vid fronten, kommer att göra allt för att skildra vardagen för sina tidigare vapenbröder och slå larm om de enorma problemen inom armén.

På tal om mannarna i hemvärnet, vars enheter finns i alla regioner i landet och som tusentals civila modigt anslöt sig till de första dagarna efter invasionen, slår han fast att ”det finns nästan ingen motivation kvar”. Och enligt honom inskränker sig inte problemet till just denna speciella militära kår, utan berör infanteriet i dess helhet. ”Det råder en stor kris i infanteriet som beror på brist på personal, utbildning och kommunikation mellan enheterna”, säger han. ”Det är ett problem som bara angår Ukraina och som inget västligt land kan göra något åt. Vi kan få hur mycket drönare och ammunition som helst, om det inte finns några soldater i skyttegravarna finns inget att göra.”

Kritiskt läge

Efter två och ett halvt års invasion har mobiliseringen av nya rekryter för att ersätta döda och sårade och avlösa utmattade soldater nått ett kritiskt läge. Frågan tog en brutal vändning i debatten den 21 september då en soldat som varit frivillig sedan 2019, Serhiy Hnezdilov, öppet tillkännagav på sociala medier att han bestämt sig för ”att lämna utan tillstånd” sin enhet i 56:e mekaniserade infanteribrigaden. Ynglingen, känd för att uttala sig i medierna, arresterades till sist av polisen den 9 oktober, misstänkt för att ”medvetet ha lämnat en militär enhet i avsikt att undandra sig sin plikt inom ramen för krigslagarna”. Ett brott som kan leda till upp till tolv års fängelse.

Serhiy Hnezdilovs syfte med sitt agerande? Att väcka uppmärksamhet om att trupperna är utmattade och kräva en lag om en gräns för tjänstgöringens längd i ett läge då antalet deserteringar bland soldater som givit upp hoppet om avlösning bara växer. Bara mellan januari och september, enligt statistik från riksåklagarämbetet, flydde 51 000 från sina enheter. Dvs dubbelt så många som under hela 2023. Ett uttryck för situationens allvar är att Ukrainas parlament röstat igenom en lag i syfte att skona alla desertörer från straff förutsatt att de frivilligt återgår i tjänst.

”Den mannen satte sitt anseende och sin frihet på spel”, säger Stanislav Assejev, som avfärdar all den kritik som riktats mot Serhiy Hnezdilov, som av en del soldater anklagats för att få andra att desertera. ”Det här är ett problem som redan gäller över 100 000 [sedan den ryska invasionen 2022]. Det finns en enorm armé av desertörer som strövar omkring i landet. Och Hnezdilov sa som det är: arrester oss bara, för vi håller på att förlora”, säger författaren.

Problemet handlar framför allt om otillräcklig mobilisering av nya rekryter för att ge möjlighet till avlösning av utslitna soldater. I början av 2023 inkluderades i ett lagförslag, som antogs i april, en klausul om att soldater skulle få komma hem efter tre års tjänstgöring. Men strax före omröstningen i parlamentet begärde arméledningen till sist, på grund av de allt hårdare striderna, att denna så emotsedda klausul skulle tas bort.

Känsla av orättvisa

Även om olika nya lagar om mobilisering gjort det möjligt att öka tillgången på nya soldater förblir de ändå otillräckliga. Staten har svårt att få män att engagera sig frivilligt. Tillvägagångssättet ses som orättvist och en rad skandaler har fläckat de institutioner som har ansvaret för rekryteringen. Många män går inte längre ut av fruktan för att bli arresterade medan andra lämnar landet på illegal väg – det är ju inte tillåtet för män mellan 18 och 60 år.

Efter optimistiska tongångar i somras om förbättrad takt i mobiliseringen var den ansvarige för utbildning inom arméledningen, Vasyl Rumak, den 19 oktober tvungen att medge att man från 35 000 utbildade soldater i månaden nu var nere på 20 000. Sådana uppgifter, plus den

ytterst svåra situationen vid fronten, gör det inte enligt myndigheterna möjligt att sätta någon gräns för tjänstgöringstiden.

Men bristen på någon horisont, framför allt inom infanteriet som ju betraktas som den mest riskfyllda delen av armén, ökar känslan av orättvisa bland soldater som tvingas kämpa outhärligt medan andra fortsätter att leva ”normalt”. ”Vi har kontrasten mellan civil tillvaro, bakom fronten, och det som pågår vid fronten. Soldaterna är inte blinda. De ser ju hur en del av samhället klarar sig undan mobiliseringen, de ser ju sedelbuntarna som ska gå till mutor ... Och än en gång, vad ser de för utväg? Jo, att desertera”, säger Stanislav Assejev.

Enligt hans uppfattning borde Ukrainas myndigheter fundera på en gradvis de-mobilisering, eller i varje fall proportionellt mot antalet mobiliserade. Om 30 000 mobiliserats på en månad ”borde vi ge 30 000 i en armé på en miljon möjlighet att åka hem”, säger författaren.

Dessutom, vilket framgår av studier som gjorts bland civila som vägrar ansluta sig till armén, skulle en tydlig begränsning av tjänstgöringstiden kunna få fler att engagera sig. För Stanislav Assejev vore det till och med avgörande för infanteriet, den del av armén flest flyr ifrån, och där han rekommenderar kortvariga kontrakt. ”Den som ansluter sig till infanteriet vet att han inte kommer att överleva tre år [med tanke på intensiteten i striderna]. Så länge det handlar om ett obegränsat system kommer de som sätts in att varas omotiverade och ineffektiva, oavsett hur många som mobiliseras”, säger han.

Grönt från USA att låta Ukraina slå till inne i Ryssland: ”Inget avgörande för kriget. För sent och för begränsat”

Thomas d'Istria, Chloé Hoorman. Philippe Ricard, Faustine Vincent

Le Monde, 20 november 2024

Efter att ha vägrat i månader gav USA:s president Joe Biden söndagen den 17 november till sist Ukraina tillstånd att utföra attacker långt inne i Ryssland med amerikanska missiler, vilket Kyiv krävt sedan lång tid. En större strategisk förändring bara två månader innan Donald Trump den 20 januari 2025 återvänder till Vita huset.

USA:s beslut, en konsekvens av att nordkoreanska soldater går in på Rysslands sida, betraktas både som alltför senkommet och alltför restriktivt. Mer politiskt än militärt. Det kan bidra till att bromsa ryssarnas framryckning utan att ändå förändra styrkeförhållandena i terrängen.

Måndagen den 18 november fördömde Moskva ett ”ogenomtänkt och farligt” beslut och anklagade Biden-administrationen för att ”hälla olja på elden”. Talmannen i duman, Vjatjeslav Volodin, hotade med att använda nya vapensystem mot Ukraina om man därifrån attackerade ryskt territorium med amerikanska långdistansmissiler. De *Army Tactical Missile Systems* (ATACMS) det rör sig, både precist och mycket slagkraftigt, kan nå mål på upp till 300 kilometers avstånd.

Rysslands president Vladimir Putin, som är angelägen om att vara den som har taktpinnen, valde detta tillfälle till att underteckna ett dekret om utvidgning av den ryska kärnvapendoktrinen, vilket han förebådat redan i slutet av september. Moskva kan nu använda kärnvapen i händelse av ”massiva attacker från luften” mot Ryssland och även i fall av attacker av ett land icke försett med kärnvapen men med stöd av en kärnvapenmakt, meddelade Kreml i tisdags morse.

Blandning av glädje och bitterhet

USA:s beslut kommer i ett läge då Ryssland håller på att utnyttja sitt övertag vid frontlinjen och erövrar territorium i östra Ukraina med en hastighet utan motstycke de två senaste åren. Kreml ökar också trycket mot befolkningen bakom fronten genom en rad blodiga attacker.

Tusen dagar efter att den ryska invasionen inleddes tas därför Washingtons beslut i Ukraina emot med en blandning av glädje och bitterhet. ”Bättre sent än aldrig. Men det kommer tusen dagar senare än vad som hade behövts”, kommenterade den ukrainske militäre experten Jevhen Dyky i en intervju med den ukrainska nyhetstjänsten NV. Om beslutet att häva restriktionerna kommit tidigare ”hade följden blivit helt annorlunda”, enligt denne arméveteran.

Innan beslutet fattades i Washington fick Ryssland tid på sig att vidta motåtgärder och förflytta en del av sina installationer och materiel längre in i landet och utom räckhåll för de amerikanska missilerna. Men Jevhen Dyky anser ändå att det finns ”förråd och kommandoposter [inom räckhåll]. Det går inte att forsla undan allt eller gömma allt.”

Redan i september varskodde Pentagon om att ATACMS-missilerna inte skulle göra det möjligt att besvara det främsta hotet Ukraina utsätts för, dvs de glidbomber ryssarna använder från över 300 kilometers håll och därmed utom räckhåll för ATACMS.

Hög precision

Enligt analyser av *Institute for the Study of War* fanns i slutet av augusti ett stort antal ryska militära mål inom räckhåll för ATACMS. Men i en kommentar publicerad i söndags på X konstaterade en ukrainsk reservofficer även han att ”ryssarna flyttat ett stort antal viktiga mål utom räckhåll för ATACMS och att det nu främst är helikoptrar och stridsflygplan nära flygfältet i Kursk som går att nå medan mål av större värde är starkt reducerade”.

Denne militäre bedömare, som publicerar sig under pseudonymen Tatarigami och har ett stort antal följare, drar slutsatsen att ”ATACMS kommer sannolikt att vara till hjälp för Ukraina på slagfältet, men att deras användning inte kommer att få några större konsekvenser för de ryska och nordkoreanska styrkorna i Kursk eftersom de främst kommer att ha taktiska fördelar och inte ge några omedelbara och avgörande resultat”.

Det sätt USA tillkännagett beslutet på väcker också frågor. ”Uppenbara läckor i medierna har gett Ryssland möjlighet att vidta motåtgärder. Exakt hur man inte får bete sig och i strid med militär logik”, suckar Oleksij Melnyk vid tankesmedjan *Razumkov* i Kyiv. Även han bedömer beslutet som ”alldeles för sent” och ”störs av att se hur Väst fortfarande inte förmått dra några lärdomar av denna konflikt som ju direkt berör deras egna säkerhetsintressen”.

Osäkerhet råder också om de restriktioner USA-administrationen omger användningen av ATACMS med. Dessa styrs med stor precision fram till målen. ”Det är högst sannolikt att detta kommer att kontrolleras av amerikanerna”, uppger en fransk militär källa. Amerikanska företrädare citerade av *New York Times* säger att missilerna i första hand ska användas i Kursk-regionen där Kreml samlat 50 000 soldater, varav 10 000 nordkoreaner, i syfte att återta den bit terräng Kyiv kontrollerar efter att den 6 augusti ha trängt inne på fiendens territorium. Men det sägs också att Joe Biden senare ”kan ge tillstånd att använda vapnen på andra håll”.

”Vi vet inte om missilerna bara gäller i Kursk eller om vi får använda dem i andra regioner också”, säger Alexander Chara, specialist på internationella frågor vid tankesmedjan *Centre for Defence Strategies* i Kyiv. Han ser beslutet som ”ett sätt att hålla nere skadeverkningarna mer än någon strategisk åtgärd” och säger också att det råder ovisshet om hur många missiler Ukraina kommer att få till sitt förfogande.

Geografiska restriktioner

USA levererade de första ATACMS-missilerna till Ukraina på hösten 2023 med direkt förbud mot att använda dem för att slå inne i Ryssland. Det rörde sig om en version med räckvidden begränsad till 165 kilometer. I oktober i fjol använde ukrainarna dem för att slå mot två flygbaser i de ockuperade områdena i Luhansk, i Donbas, och i Berdjansk vid Azovska havet.

I en ny leverans i våras ingick missiler med längre räckvidd (upp till 300 kilometer) och mer slagkraftiga (i stånd att tränga igenom betonginfrastruktur). Mycket lite har framkommit om användningen av dem, men den 17 april gav amerikanerna tillstånd att använda dem för att förstöra en rysk flygbas på Krim, cirka 165 kilometer från frontlinjen i Ukraina. I maj ska ATACMS också ha kommit till användning i Kertj-sundet [vid Krim].

I Ukraina uppfattar många det som att USA:s tillstånd till attacker inne i Ryssland begränsa till Kursk, vilket varit en besvikelse. Det amerikanska tillkännagivandet var ”för vackert för att vara sant” sade i måndags Tymofiy Mylovanov, chef för *Kyiv School of Economics* och tidigare ekonomiminister i Ukraina, på plattformen *Bluesky*. ”Som amerikanerna ser det kan sådana attacker hindra Pyongyang från att skicka fler soldater. Det tror jag är en ren illusion och den kommer inte att fungera”, tillade han.

Enligt anonyma källor citerade av *Bloomberg* kan Nordkorea komma att sätta in så många som 100 000 soldater för att stödja Ryssland. Något som förmodligen kommer att ske genom rotation av trupper som avlöser varandra efterhand och inte någon enda insats. Ukrainas ambassadör i Sydkorea, Dmytro Ponomarenko, gjorde i början av november en likartad bedömning. ”Den enda makt som står för någon upptrappning av konflikten idag är Ryssland genom att få Nordkorea att ställa upp på sin sida och alla vet vi ju att det är ett mycket aggressivt land [...]. Amerikanerna har fattat sitt beslut efter denna klara förändring av krigföringen”, sade [Frankrikes president] Emmanuel Macron i samband med G20-ländernas toppmöte i Rio. Han såg beslutet som ”helt korrekt”.

Tänkbart grönt ljus av Frankrike

Grönt ljus från USA:s sida väcker åter frågan om användning av franska *Scalp* och brittiska *Storm Shadow*, två kryssningsmissiler tillverkade av MBDA, ledande i Europa på området. De kan avfyras från ett jaktplan och nå mellan 250 och 500 kilometer, är försedda med en sprängladdning på 450 kilo (mot 170 kilo för ATACMS), vilket gör dem särskilt intressanta för ukrainsk militär. I januari lovade Frankrike att leverera 40 sådana till Ukraina och ett tiotal har också gjort det. Britterna har också levererat *Storm Shadow* men utan tillstånd för ukrainarna att använda dem för attacker inne i Ryssland.

EU:s ansvarige för utrikespolitik och säkerhet, Josep Borrell, uttryckte i måndags förhoppningen att EU:s medlemmar i sin tur skulle komma överens om att låta Ukraina använda vapen med lång räckvidd inne i Ryssland. I samband med G20-mötet i Rio vägrade den brittiske premiärministern Keir Starmer i måndags att säga om hans land skulle följa USA i spåren. ”Jag tänker givetvis inte gå in på några operationella detaljer, det skulle ju bara Vladimir Putin tjäna på”, sade han.

I september försökte Storbritannien övertyga USA om att tillåta ukrainarna att slå mot militära mål inne i Ryssland med materiel som London levererat till Kyiv. Keir Starmer åkte till och med till Washington för att få Joe Biden att gå med på sina åsikter. Britterna har i själva verket behov av klartecken från USA som man är teknologiskt beroende av för programmering av missilernas målsökning.

I måndags sade Frankrike åter att det var ”ett alternativ” att låta ukrainska styrkor avlossa franska missiler. ”Ni hörde ju president Macron den 25 maj i Meseberg [i Tyskland] då han öppet sade att det var ett alternativ som vi överväger”, sade Frankrikes utrikesminister Jean-

Noël Barrot vid ankomsten till mötet i Bryssel med EU:s utrikesministrar. ”Således inget nytt under solen”, tillade han.

Tyskt nej

I samband med ett franskt-tyskt toppmöte på slottet Meseberg utanför Berlin i maj sade Macron att ukrainarna borde få rätt att slå till mot ryssarna med västliga missiler. ”Vi borde ge dem tillstånd att neutralisera de militära anläggningar som ryssarna avfyra sina missiler från [...], de anläggningar som Ukraina blir angripet från. Men vi får inte göra det möjligt att slå mot andra mål i Ryssland och givetvis inte mot civila mål”, sade han då.

Frankrike förfogar över ett begränsat antal missiler av typ Scalp med lång räckvidd och som kan komma att levereras till Ukraina, uppger en källa med insyn i dossieren. Diskussioner pågår med britterna som har betydande lager av Storm Shadow och som exporterat flera av dem.

Tyskland för sin del upprepade i måndags att man fortfarande inte tänker leverera långdistansmissilen Taurus med en räckvidd på upp till 500 kilometer. ”Det är något som jag varken kan eller vill ta ansvar för”, sade den tyske förbundskanslern Olaf Scholz i Rio. Enligt honom skulle det inte vara ”någon bra lösning”.

Som Scholz ser det handlar det framför allt om att undvika all upptrappning med en kärnvapenmakt. En åsikt som han upprepat också innan hans koalition föll samman och som strider med vad hans regeringspartners i det liberala FDP och de Gröna anser. De är båda för leveranser av Taurus. Däremot meddelade Berlin i måndags att man kommer att leverera 4 000 sofistikerade drönare till Ukraina.

Inte heller Italien tänker följa USA i spåren. ”Vår hållning när det gäller vapen till Ukraina har inte förändrats, de får bara användas inne på ukrainskt territorium”, sade landets utrikesminister Antonio Tajani i måndags i samband med mötet med sina kollegor inom EU.

Förutom rent militära aspekter handlar övervägandena från Kyivs allierade framför allt om politik. Medan länderna i det Globala Syd – med Kina och Brasilien i spetsen – på G20-mötet i Rio kommit med allt mer enträgna maningar till förhandlingar för att få slut på kriget strävar Väst främst efter att hålla sitt militära stöd till Ukraina vid liv och få landet att hamna i en bättre position vid eventuella förhandlingar – om nu Putin någon gång skulle gå med på det utan att först kräva att Kyiv kapitulerar. ”Vi måste fördubbla våra insatser och se till att Ukraina får vad man behöver för att hålla ut så länge som nödvändigt. För vi kan inte tillåta Putin att vinna det här kriget”, sade Keir Starmer i Rio.

Lästips

[Nordkoreaner strider för Ryssland i Ukraina](#) (15/11)

Massmedia:

[Efter Bidens besked – vapnet kan användas ”närmaste dagarna”](#) (*Expressen* 17/11)

[USA tillåter långdistansrobotar mot mål i Ryssland – vad innebär det?](#) (svenska Yle 18/11)

[För lite och för sent för att rädda Ukraina](#) (*DN* 18/11)

[Biden skickar omstritt vapen till Ukraina](#) (*Aftonbladet* 20/11)